

Damherten in de duinen

Een gratis grazende attractie

ARNOUD VAN DER MEULEN

De damherten in de Kennemerduinen blijven zorgen voor telkens fel oplaaiende discussies. "Het zijn er te veel en ze zijn schadelijk," tegenover: "Ze verrijken de duinnatuur en zijn prachtig om te zien. Laat ze met rust."

Stichting Duinbehoud heeft een weloverwogen mening over de kwestie.

Voor de laatste IJstijd leefden er damherten in Noordwest-Europa, waarschijnlijk ook op de plek waar Nederland nu ligt. Daarna zijn ze door de kou uit onze contreien verdwenen. Toen het zo'n 10.000 jaar geleden weer warmer werd, konden ze niet terugkeren. Europa werd snel in cultuur gebracht en er werd veel gejaagd. Later werden ze door mensen meegenomen en her en der uitgezet. Al vanaf de 11e eeuw komen in Noordwest-Europa verwilderde populaties voor. De dieren kunnen zich hier heel goed handhaven. Het damhert wordt dan ook terecht als inheems beschouwd. Ons land hoort gewoon bij het natuurlijke verspreidingsgebied. In de duinen vervullen damherten als grazers een nuttige functie. Begrazing is van groot belang voor het behoud van het open landschap en de bijbehorende plantengroei in de duinen. Daarom zetten beheerders runderen, paarden, schapen, geiten en zelfs wisenten in. Verder wordt er gemaaid en geplagd. Allemaal dure maatregelen, terwijl

damherten gratis grazen. In gebieden waar ze niet bejaagd worden, zijn damherten niet schuw. Een ontmoeting met damherten is voor veel bezoekers van natuurgebieden een spectaculaire beleving. Veel mensen en vooral gezinnen komen speciaal naar de duingebieden rond Zandvoort om de herten te zien.

Lastposten

Aan de Nederlandse kust hebben damherten zich gevestigd in de Manteling van Walcheren, de Kop van Schouwen, de Kennemerduinen en de Amsterdamse Waterleidingduinen. In deze gebieden is hun aantal de laatste jaren flink toegenomen, vooral in het laatstgenoemde gebied. Hier worden de dieren vanaf 1997 niet meer bejaagd. In dezelfde periode is het aantal aanrindingen met damherten rond deze gebieden toegenomen en is meer landbouwschade gerapporteerd. Daardoor ontstaat steeds meer druk op provincies en terreinbeheerders om

*Het hek dat damherten tegen moet houden, kan niet zomaar een hekje zijn. Damherten zijn uitstekende springers en sprongen van twee meter hoogte liggen binnen de mogelijkheden. Een effectief raster moet daarom 2,50 meter hoog zijn.
Foto: Piet Broekhof.*

daadkrachtig op te treden. De provincies en veel terreinbeheerders willen de hoeveelheid damherten beperken tot een vastgesteld niveau door grote aantallen dieren af te schieten. Dit wordt populatiebeheer genoemd.

Natuurlijke natuur

Duinbehoud heeft grote bezwaren tegen populatiebeheer. In natuurgebieden moeten natuurlijke processen zoveel mogelijk de vrije hand krijgen. De aantallen van een soort moeten zich op natuurlijke wijze kunnen ontwikkelen. Als het aantal damherten de draagkracht van het gebied nadert, remt de groei vanzelf af door beperkende factoren. Dieren moeten kunnen migreren en erfelijk materiaal uit kunnen wisselen. Er moet natuurlijke selectie plaatsvinden. De best aangepaste dieren leven het langst en zijn succesvol bij de voortplanting. Afschot is een kunstmatige ingreep die al deze natuurlijke processen verstoort. Op die manier gaan de duinen op een veehouderij of dierentuin lijken. Door afschot blijft de groei ook kunstmatig hoog, doordat de grens van de draagkracht van het gebied niet wordt bereikt. Dat is feest voor de jagers, want ze mogen ieder jaar een bloedbad aanrichten. Overigens garandeert populatiebeheer geen beperking van aanrijdingen of landbouwschade. Op de Veluwe, waar het wordt toegepast, blijkt het niet effectief.

Niets doen?

Maar hoe moet het dan wel? Wanneer we niets doen, groeit het aantal damherten in de duingebieden door totdat de draagkracht is bereikt. In de Amsterdamse Waterleidingduinen is dat punt waarschijnlijk al bijna bereikt. Voor de andere duingebieden geldt dat de aantallen nog flink kunnen toenemen. De damherten verspreiden zich langs de Hollandse Kust ook naar andere duingebieden. Zonder maatregelen kan dat leiden tot meer schade en aanrijdingen.

Schade beperken

Het is goed mogelijk overlast en schade op andere manieren te beperken. Op plekken waar de dieren schade of gevaar veroorzaken zijn al hekken geplaatst. Dit kan op meer plaatsen worden toegepast. Verder zijn er waarschuwingssystemen die automobilisten waarschuwen als er damherten in de buurt zijn. Aanrijdingen vinden vooral plaats in specifieke perioden in het jaar en rond de schemering. Gedurende die perioden kan tijdens de schemering een grotere snelheidsbeperking worden opgelegd. Ook kunnen automobilisten rond die tijd een alternatieve route nemen. Landbouwgewassen kunnen beschermd worden met behulp van tijdelijke schermen en door

de dieren regelmatig te verjagen. Schade en aanrijdingen kunnen hiermee niet helemaal worden voorkomen. Zolang de problemen beperkt zijn, moeten deze worden geaccepteerd en kan schade worden vergoed. Aanrijdingen worden voornamelijk veroorzaakt door automobilisten. Wordt er een boom, een ander voertuig of een voetganger geraakt, dan accepteren we dat, maar bij damherten ontstaat meteen een hetze.

Hekken

Als zou blijken dat een beperkte schade niet acceptabel is, pleit Duinbehoud voor het volledig met hekken afschermen van de leefgebieden. Dat geeft de beste garantie tegen aanrijdingen en landbouwschade. Binnen het hek kan het aantal damherten zich dan op natuurlijke wijze ontwikkelen. De verspreiding naar andere gebieden wordt erdoor tegengehouden. Duinbehoud is meestal geen voorstander van hekken. Ze ontsieren het landschap en houden ook andere diersoorten tegen. Maar het is beter dan afschot. Door op geschikte plekken faunapassages aan te leggen kunnen andere dieren zich toch verspreiden van en naar andere geschikte leefgebieden.

Duinbehoud wil dat deze oplossingsrichtingen serieus worden onderzocht, voordat naar het geweer wordt gegrepen. De winst is een natuurlijke natuur, natuurlijke ontwikkeling van het aantal damherten, gratis begrazing en een attractie voor miljoenen recreanten en toeristen. We gebruiken overleg, schriftelijke reacties en desnoods procedures om de betrokken overheden en beheerders te overtuigen.

ARNOUD VAN DER MEULEN IS UITVOEREND MANAGER VAN DE STICHTING DUINBEHOUD.

Gevaarlijke verkeerssituaties ontstaan door wegen aan te leggen die vlak langs de duinen lopen. Afschot helpt niet. Hoewel er veel nadelen te noemen zijn, zou Stichting Duinbehoud in laatste instantie dan toch voor damhertwerende hekken kiezen en niet voor jacht.
Foto: Joost Bouwmeester.

